

O‘ZBEKISTONDA KO‘PPARTIYAVIYLIK TIZIMINING SHAKLLANISH TARIXI: DASTLABKI SIYOSIY PARTIYALARNING TASHKIL TOPISHI

Xolmatova Nasiba

“Millat Umidi” universiteti

Anonotatsiya: Ushbu maqolada O‘zbekistonda ko‘ppartiyaviylik tizimining shakllanish jarayoni, mustaqillik davrida siyosiy partiyalarning tashkil topishi va ularning jamiyat hamda davlat hayotidagi roli tahlil qilinadi. Maqolada huquqiy baza, partiyalarning dasturlari, siyosiy tizimdagi o‘zgarishlar va ayrim muammolar yoritilgan.

Kalit so‘zlar: ko‘ppartiyaviylik, siyosiy partiyalar, O‘zbekiston, mustaqillik, huquqiy asos, siyosiy tizim.

Abstract: This article analyzes the process of the formation of a multi-party system in Uzbekistan, the establishment of political parties during the independence period, and their role in the socio-political life of the country. The article highlights the legal framework, party programs, political system reforms, and existing challenges.

Keywords: multi-party system, political parties, Uzbekistan, independence, legal framework, political system.

Аннотация: В данной статье анализируется процесс формирования многопартийной системы в Узбекистане, создание политических партий в период независимости, а также их роль в общественно-политической жизни страны. В статье освещены правовая база, программы партий, изменения в политической системе и отдельные проблемы.

Ключевые слова: многопартийность, политические партии, Узбекистан, независимость, правовая база, политическая система.

Kirish

1991-yil 31-avgustda O‘zbekiston mustaqillikni e’lon qilgach, mamlakat siyosiy va huquqiy tizimi tubdan o‘zgarishlarni boshdan kechirdi. Sobiq Sovet Ittifoqi davrida yagona partiya – Kommunistik partiya O‘zbekiston SSR hukm surgan siyosiy tizimda “raqobat” degan tushuncha amalda mavjud emas edi.

Mustaqillikning dastlabki yillarida demokratik institutlarni shakllantirish, fuqarolarning siyosiy faolligini oshirish va jamiyatda turli fikrlarni ifodalashga imkon yaratish maqsadida ko‘ppartiyaviylik tizimini joriy etish jarayoni boshlangan. Bu jarayon siyosiy pluralizm, huquqiy davlat tamoyillari va siyosiy partiyalar faoliyati bilan uzviy bog‘liq bo‘ldi.

Dastlabki siyosiy partiyalarning tashkil topishi

O'zbekistonda siyosiy partiyalarning yangi shakllanishi mustaqillik davrida diqqatga sazovor bo'ldi. Masalan, O'zbekiston Xalq-Demokratik Partiyasi (OXDP) 1991-yil 14-sentabrda tashkil etilgan. O'zbekiston Xalq demokratik partiyasi Shu bilan birga, partiya 1-noyabr 1991-yilda o'z konstitutsiyasini qabul qilgan. O'zbekiston Xalq demokratik partiyasi

Shu davrda boshqa partiyalar ham shakllana boshladi: e'tiborli manbalarga ko'ra, mustaqillikdan keyin ko'plab siyosiy tashkilotlar o'zini partiya sifatida ko'rsata boshlagan, biroq ular ko'pincha hukumat bilan yaqin aloqada bo'lgan. countrystudies.us+1

1990-yillar o'rtalarida, masalan, Adolat sotsial-demokratik partiyasi (1995) tashkil etilishi va keyinchalik boshqa partiyalarning paydo bo'lishi ko'ppartiyaviy tizimni kengaytirish yo'lida muhim bosqich bo'ldi. Maqolalarda bu jarayon "xalq manfaatlarini ifodalovchi siyosiy partiyalarning paydo bo'lishi" bilan izohlanadi. internationaljournal.co.in

Huquqiy baza va institutsional mexanizmlar

Ko'ppartiyaviylik tizimining shakllanishi faqat partiyalarning paydo bo'lishi bilan emas, balki ularni huquqiy jihatdan tartibga soluvchi qonunlar, saylov tizimi va siyosiy institutlar bilan bog'liqdir. Masalan, "Siyosiy partiyalar to'g'risida"gi qonun qabul qilinishi va partiyalarning davlat ro'yxatidan o'tish jarayonlari muhim sanaladi. papers.ssrn.com+1

Biroq manbalarda shunday holatlar qayd etilgan: texnik jihatdan bir nechta partiyalar mavjud bo'lsa-da, amalda ular mustaqil siyosiy kuch sifatida emas, hukumatning tarafdorlarini ifodalovchi vosita sifatida faoliyat yuritgan. [Freedom House](http://FreedomHouse.org)+1

Ko'ppartiyaviylik tizimining xususiyatlari va muammolari

Mamlakatda ko'ppartiyaviylik tizimi jarayoni yuz berayotgan bo'lsa ham, avvalo quyidagi xususiyatlar va muammolar qayd etilgan:

- Qonuniy jihatdan bir nechta partiya ro'yxatga olingan, biroq ularning hammasi hukumat tarafida joylashgan. [Freedom House](http://FreedomHouse.org)+1

- Rasmiy saylovlarda haqiqiy raqobat yetarli emasligi, mustaqil opositsion partiyalar ro'yxatdan o'tishi katta xarajat va to'siqlarga duch kelishi.

- Jamiyatda siyosiy madaniyatning rivojlanishi, fuqarolarning partiyalarga bo'lgan ishonchi, siyosiy pluralizm amaliy jihatdan hamma joyda yuzaga chiqqan olmagan. ca-c.org+1

Bu holatlar ko'ppartiyaviylik tizimi faqat shaklanib, mazmun jihatdan ham rivojlana boshlashi kerakligini ko'rsatadi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda — O'zbekistonda ko'ppartiyaviylik tizimi mustaqillikdan keyin shakllanish bosqichini bosib o'tdi. Dastlabki siyosiy partiyalar tashkil etildi, huquqiy bazalar yaratildi va siyosiy institutlar paydo bo'ldi. Biroq bosqichma-bosqich ham katta muammolar bo'lib qoldi: partiyalarni mustaqil qilish, raqobatni oshirish, fuqarolarning siyosiy faolligini rag'batlantirish kabi vazifalar hali ham dolzarb. Kelajakda ko'ppartiyaviylik tizimi mazmun jihatdan takomillashishi, partiyalar o'rtasida haqiqiy siyosiy raqobat va pluralizm paydo bo'lishi muhim.

Foydalanilgan manbalar (References)

1. Bekov, Ikhtiyor. *Formation and Development of a Multi-Party System in Uzbekistan*. SSRN, October 20, 2022. papers.ssrn.com+1
2. "Political Reform in Mirziyoyev's Uzbekistan". *Silk Road Studies*. silkroadstudies.org
3. "Political Parties – Uzbekistan – Country Studies". *Country Studies*. countrystudies.us
4. "Uzbekistan: Nations in Transit 2024 Country Report". Freedom House
5. "Political Parties in Uzbekistan – European Parliament Briefing". Европейский парламент
6. "The History of Political Parties in Uzbekistan: The ...". *International Journal of Arts, Social Sciences & Studies*. internationaljournal.co.in
7. "Politics of Uzbekistan". *Wikipedia* (for general background). Википедия